

Article Arrival : 22/01/2021

Published : 10.03.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sss.3070>Reference Kaya, B., Bozyiğit, R., Tapur, T., & Aladağ, C. (2021). "Üniversite Öğrencilerinin Ekoturizm Konusundaki Bilişsel Yapılarının Belirlenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:80; pp:1266-1279

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EKOTURİZM KONUSUNDAKİ BİLİŞSEL YAPILARININ BELİRLENMESİ *

Determining The Cognitive Structure Of University Students About Ecotourism

Doç. Dr. Baştürk KAYANecmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Anabilim Dalı, Konya/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4801-4386>**Doç. Dr. Recep BOZYİĞİT**Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Anabilim Dalı, Konya/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9790-1168>**Prof. Dr. Tahsin TAPUR**Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Anabilim Dalı, Konya/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8125-0922>**Doç. Dr. Caner ALADAĞ**Sorumlu Yazar, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Anabilim Dalı, Konya/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5392-2760>

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, coğrafya beşinci sınıf öğrencilerinin "ekoturizm" anahtar kavramıyla ilgili mevcut algı ve düşüncelerinin tespit edilmesidir. Çalışmanın verileri, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören toplam 40 öğrenciden kelime ilişkilendirme testi kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Veriler kodlanarak birbiriyle ilişkili olan cevap kelimeler bir araya getirilmiş ve toplam yedi kategori oluşturulmuştur. Bu kategorilerdeki cevap kelimelerin özellikleri dikkate alınarak kategoriler isimlendirilmiştir. Her kategorideki cevap kelimelerin sayısı ve frekans değerleri hesaplanarak tablo haline getirilmiştir. Ayrıca bu frekans tablosundan yararlanılarak bir model oluşturulmuştur. Bu kategoriler içerisinde "Ekoturizmin doğal ortam özellikleri" isimli kategori frekansı en yüksek kategori olarak ilk sırada yer almıştır. Cevap kelimelerin tekrarlanma sayısına göre İkinci sırada "Ekoturizmi tanımlama" kategorisi yer almaktadır. Frekans sayılarına göre diğer kategoriler, "Ekoturizm etkinlikleri ve etkinlik ortamları", "Diğer turizm destinasyonları ve faaliyetleri", "Ekoturizmin ekonomik etkileri", "Ekoturizmi sürdürülebilir yapan biyotik faktörler" ve "Ekoturizme uygun bölgeler" şeklinde sıralanmaktadır. Sonuç olarak öğrenciler ekoturizm kavramı ve ekoturizmin genel özellikleri ile ilgili çok sayıda cevap kelime üretmişlerdir. Bu kelimeler ve yazılan cümleler incelenerek öğrencilerin ekoturizm konusundaki bilgilerinin hangi kavramlardan oluştuğu belirlenebilmiştir. Böylece kelime ilişkilendirme testinin kavramsal yapıyı belirlemede ve kavram yanlışlarını tespit etmede etkili bir araç olarak kullanılabilceği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Ekoturizm, Kelime İlişkilendirme Testi, Bilişsel Yapı

ABSTRACT

The objective of this study is to determine the existing perceptions and thoughts of fifth grade geography students about the key concept of "ecotourism". The data of the study were obtained from a total of 40 students studying in the Department of Geography Education using the word association test. The case study design which is one of the qualitative research techniques was used in the study. The obtained data were evaluated with content analysis technique. The data were coded and the related answer words were combined and a total of seven categories were created. The categories were named by taking the characteristics of the answer words in these categories into consideration. The number and frequency values of the answer words in each category were calculated and then put into a table. In addition, a model was created by using this frequency table. Among these categories, the category named as "Natural environmental characteristics of ecotourism" is the category with the highest frequency. According to the number of repetitions of the answer words, the category named as

* Bu çalışma, International Academic Research Congress (INES 2017) de bildiri olarak sunulmuş ve özeti yayınlanmıştır.

"Defining ecotourism" takes the second place. According to the frequencies, other categories are listed as; "Ecotourism activities and activity environments", "Other tourism destinations and activities", "Economic effects of ecotourism", "Biotic factors that make ecotourism sustainable" and "Regions suitable for ecotourism". As a result, the students produced lots of answer words about the concept of ecotourism and the general characteristics of ecotourism. By examining these words and written sentences, it is possible to determine which concepts the students' knowledge on ecotourism consists of. Thus, it was revealed that the word association test can be used as an effective tool in determining the conceptual structure and detecting misconceptions.

Key words: Geography, Ecotourism, Word Association Test, Cognitive Structure

1. GİRİŞ

Turizm konusunda araştırma yapan kurumlar ve bilim insanları tarafından turizmin çok farklı tanımları yapılmıştır. Bu farklı tanımlamaların temel nedeni ekonominin önemli bir sektörü olan turizm faaliyetlerinin, coğrafya, sosyoloji, tarih, hukuk, istatistik, tıp, psikoloji ve siyaset gibi birçok bilim dalının ilgi alanına girmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinin turizm uygulamalarına sahne olabilmesi, kendine özgü turistik çekiciliklere sahip olmasıyla mümkündür. Bu çekicilikler bazen doğal şartlara bağlı olarak ortaya çıkarken, bazı durumlarda beşeri unsurlar ön plana çıkmaktadır. Bazı durumlarda ise, hem doğal hem de beşeri olayların oluşturduğu birliktelik de turistik çekiciliği oluşturmaktadır.

Ülke ekonomisine ulusal ve uluslararası düzeyde büyük katkı sağlayan turizm, sosyal ve kültürel kalkınma süreçlerinin gelişmesine de yardımcı olan önemli bir sektördür (Kuter ve Ünal, 2009). İnsana özgü sosyal bir olay olan turizm, dünyadaki en büyük kitle hareketidir. Turizm; bir yerin tarihini, doğal güzelliklerini görmek, bunları tanımak yanında, eğlenmek ve dinlenmek için yapılan gezidir. İnsanlar birikimlerini herhangi bir parasal kazanç gütmeksizin turizm amaçlı harcadıklarından, turizm aynı zamanda önemli bir tüketim olayıdır. Ekoturizm ise doğa kaynaklıdır. Doğal çevreyi tahrip etmeyen, çevre kaynaklarına zarar vermeyen ve hatta kullanılan doğal kaynakların sürekli korunmasına ve doğru işletilmesine katkıda bulunan turizm türüdür (Morgül, 2014). Kitle turizmine bir tepki ve alternatif olarak 1990'lı yıllarda gelişme gösteren ekoturizm kavramı, kırsal ve kültürel turizmin unsurlarını içermekte ve hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm türü olarak ifade edilmektedir (Arslan, 2005).

Son yıllarda turizm faaliyetlerinin önemli çekiciliklerden biriside ekoturizmdir. Ekoturizm konusu, hem bilimsel olarak hem de güncel bir konu olarak biraz daha ön plana çıkmaktadır. Ekoturizmi önemli kılan sebeplerin başında ise sürdürülebilir turizm özelliğini taşıması gelmektedir. Bu bakımdan ekoturizm toplumun farklı kesimlerinde dikkat çekici bir etki ve öneme sahiptir. Buna göre ekoturizm, doğallığı bozulmamış alanlarda, manzara, doğal bitki örtüsü ve hayvanları, yerel kültürel özellikleri görmek, incelemek, öğrenmek, korunmasına ve işletilmesine katkıda bulunmak amaçlı bir turizm faaliyeti olarak tanımlanır. Ayrıca yerel halka ekonomik katkı sağlayan, sosyal ve kültürel değerleri koruyan bir yaklaşıma da sahiptir. Bu yönüyle diğer turizm çeşitlerinden ve özellikle kitle turizminden farklılıklar gösterir.

Ekoturizm ile ilgili yapılan tanımlar farklılaşmasına rağmen, ekoturizm, doğayı koruyan, biyoçeşitliliğe katkı sağlayan, yenilenemez kaynakları kullanmayan ya da kullanımını en aza indiren, sürdürülebilir bir doğa odaklı turizm çeşididir (Apalı, 2015). Ekoturizmin farklı şekillerde tanımının yapılması çeşitli kesimlerin ve farklı bilim dallarının kapsamında yer almasından kaynaklanmaktadır. Ancak hepsinde ortak olan nokta doğal kaynakların sürdürülebilirliği konusunda aynı hareket tarzının benimsenmiş olmasıdır.

Buna bağlı olarak da ekolojik turist; seyahat edeceği alanın ekolojik bilgisine sahip, gönüllü, çevreyi ve doğayı korumayı bilen birey demektir. Bu tanımlamalar doğrultusunda sürdürülebilir turizm çeşidi olan ekoturizm, insan ve çevre olgusunun birlikteliği ile gerçekleşebilmektedir. Ülkelere, bölgelere ve yerel halka sağladığı imkânlar yönünden ekoturizm, sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etkilere sebep olmaktadır (Akkaya, Yazıcı, Balık, Aslan, 2018).

Ekoturizm kavramı sürdürülebilirlik tartışmaları ile gündeme gelip popüler olmuştur. Ekoturizm doğaseverler ve çevre duyarlılığı olan turistlerin hareketlerinden daha geniş kapsamlı bir konudur. Gerçekte bu olgu, çevresel, ekonomik ve sosyal ilişkiler bütünüdür (Akpınar ve Bulut, 2010). Ekoturizmin gelişimi, doğal ve kültürel çevreyi anlayan, ekosistemin bütünlüğünü koruyan ve aynı zamanda yerel halk için faydalı olan doğal kaynakların korunduğu, yerel halk için ekonomik fırsatlar yaratan doğal alanlara yapılan anlamlı seyahatin bir parçası olarak çiftlik turizminin popülerite kazanmasına sebep olmuştur (Ahmadova ve Akova, 2016).

Ekoturizmle birlikte yeni birçok kavram ve tanımlarda gelişmeye başlamıştır. Bunların doğru bir şekilde öğrenilmesi ekoturizmin anlam ve önemini daha da artıracaktır. Böylece ekoturizmin gerçek hedeflerine ulaşılabilmesinde önemli olan bu kavramların ve bilgilerin öğretilmesi için çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının sunduğu yöntem ve tekniklerden faydalanarak bu ve benzeri konularda anlamlı öğrenme sağlanabilir. Böylece bu bilgilerin kalıcı hale gelmesi kolaylaşacak ve ezberci öğrenmenin önüne geçilmiş olacaktır.

Coğrafya öğretiminde de kavram ve terimler öğretilirken, öğrenciyi ezbere yöneltecek yöntemlerden mümkün olduğunca kaçınıp, onu anlamaya yöneltecek bir yöntemler dizisi oluşturulması zorunludur (Turan, 2002). Objeler ve olguların insan zihnindeki tasavvuru olarak da nitelendirilen kavramların coğrafya disiplini içerisinde çok sayıda yer alması bu dersle ilgili ezber riskini doğurmaktadır (Geçit ve Gençler, 2010). Öğrenci merkezli yapılandırmacı öğrenme modeline geçme uygulaması; coğrafya eğitimini ezberden kurtarıp, gerçekçi, güncel ve fiziksel çevre ve insan ilişkileri açısından yaşayan-yaşanan, sorun çözen, öğrencinin konulara ait sentez ve analiz yaptığı bir ders haline gelmesine imkân verecektir (Turoğlu, 2006). Coğrafya öğretiminde derslerde bilginin daha anlamlı ve kalıcı hale gelmesi için kavramsal öğrenme mutlaka sağlanmalıdır. Çünkü kavramlar arası ilişkilerin kurulabilmesi ve kavramların birbirine karıştırılmadan doğru anlamlarıyla öğrenilmesi ancak kavramsal öğrenmeyle sağlanabilir. Böylece hem konunun anlaşılması sağlanmış olacak hem de kavram yanlışlığının önüne geçilmiş olacaktır.

Kavramlar, bilginin çekirdeğini, konuların bir birleriyle olan ilişkilerini ve temel bilimsel ilkelerini meydana getirir. Bu yüzden kavramlar ve kavramların öğretim tarzı çok önemlidir. Coğrafya bilim dalı da çeşitli kavramlardan meydana gelmiştir. Kavramları öğrencinin zihnine doğru olarak yerleştirmeden konuyu anlaşılır kılmak mümkün görünmemektedir (Coşkun, 2003). Kavramların doğru öğrenilememesi ve kalıcı bilgiler haline dönüştürülebilmesi, coğrafya öğreniminin önemli sorunları arasında yer almaktadır. Doğal olarak coğrafya eğitiminde anlamadan öğrenme, yani ezbercilik ön plana çıkmaktadır. Böylelikle coğrafi kavramları öğrenirken ezberciliğin benimsenmesi ile öğrenciler bilgileri akıl süzgecinden geçirmeden, kalıcı belleğe aktarmadan öğrenmiş olmaktadır (Akengin ve Süer, 2010).

Akbaş ve Gençtürk (2011), derslerde kavramların ayırt edici özellikleri etkili bir şekilde vurgulanmadığında, bu özelliklere ilişkin doğru örnekler sunulmadığında ve konu içinde kavramlar arası ilişkilerin kavratılmadığı durumlarda yapılan öğretim faaliyetleri sonunda da yeni kavram yanlışlarının oluşabileceğini ifade etmektedir.

Kavram yanlışları, öğrencilerin öğretim öncesi ya da öğretim sürecinde edindikleri bilimsel gerçeklere aykırı olan bilgiler olarak tanımlanabilir (Atılboz, 2004). Semenderoğlu ve Aydın'a (2014) göre; yapılandırmacı öğretim programı uygulanmasının öğrencilerin; kavram yanlışlarının tespiti, kavramsal anlama süreçlerinin iyileştirilmesi, kalıcı öğrenmelerinin gerçekleşmesi, derse yönelik tutumlarının iyileştirilmesi gibi pek çok bakımdan yarar sağlayacağı ve öğretimin kalitesini artıracacağı düşünülmektedir.

Öncelikle öğrencilerde bir konu hakkındaki mevcut bilgilerin nelerden ve hangi kavramlardan oluştuğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bunu belirleyebilmek için çok sayıda yöntem, teknik ve strateji bulunmaktadır. Bahar (2003), bu stratejileri şu şekilde sıralamıştır; kelime ilişkilendirme, yapılandırılmış grid, dallanmış ağaç, kavram haritaları, kavramsal değişim metinleri, analogi, tahmin-gözlem ve açıklamadır.

Öğrencilerin bilişsel yapılarının gözler önüne serilmesi ve derse aktif katılımlarının sağlanarak dersin daha ilgi çekici hale getirilmesi için kullanılan tekniklerden birisi kelime ilişkilendirme testleridir (Bahar ve Özatalı, 2003). Kelime ilişkilendirme testi en basit şekliyle, bir veya bir seri anahtar kelimenin öğrencilere neyi çağrıştırdığının sözlü veya yazılı formda istenmesidir (Aydın ve Güngördü, 2016). Güneş ve Gözüm'e (2013) göre, öğretmenlerin süreç değerlendirme de özellikle biçimlendirme ve yetiştirmeye yönelik değerlendirme yaparken ölçme aracı olarak kelime ilişkilendirme testi kullanmaları hem ön öğrenmeleri hem de öğrenme-öğretme süreci sonrası öğrenmelerini tespit etmede kullanmaları gereken önemli bir alternatif ölçme değerlendirme aracıdır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı bağımsız kelime ilişkilendirme testi kullanılarak, coğrafya beşinci sınıf öğrencilerinin "ekoturizm" kavramından ne anladıkları ve bu konudaki bilgilerini hangi kavramlarla açıklayabildiklerini tespit etmektir. Başka bir ifadeyle, ekoturizm konusunun coğrafya öğrencilerinin zihninde nasıl organize olduğunu, hangi kavramlardan oluştuğunu ve varsa kavram yanlışlarını tespit etmektir.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Cresswell'e (2013) göre, kodları veya kategorileri oluşturma nitel veri analizinin temelini oluşturmaktadır. Burada araştırmacılar ayrıntılı tanımlamalar oluşturmakta, temalar ve boyutlar geliştirmekte, kendi görüşlerinin ya da literatürdeki farklı bakış açılarının ışığında bir yorum sağlayabilmektedirler. Yıldırım ve Şimşek (2016) ise nitel durum çalışmasının en temel özelliğini bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılması olarak ifade etmişlerdir. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanır.

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmacının çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya gönüllülük esasına göre 40 öğrenci katılmıştır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin elde edilmesinde kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Testi oluşturmak amacıyla "ekoturizm" kelimesi anahtar kavram olarak verilmiştir. Anket uygulama formunda ekoturizm kavramı bir sayfaya gelecek şekilde 10 kez alt alta yazılmış ve kelimelerin sağ tarafında cevap kelimeleri yazabilecekleri boşluklar bırakılmıştır. Bahar ve Özatlı'ya (2003) göre anahtar kavramı alt alta yazarak zincirleme cevap riski önlenilebilecektir. Böylece öğrenci her kavram yazımında anahtar kavrama tekrar dönecek ve ana kavrama cevap olarak yazdığı kavramın aklına getirdiği kelimeleri yazmaktan kurtulmuş olacaktır.

Kelime ilişkilendirme testinin uygulanması iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk olarak, coğrafya öğretmen adaylarının ekoturizm anahtar kavramıyla ilgili olarak akıllarına gelen ilk 10 cevap kelimeyi mümkün olduğu kadar tek kelime halinde yazmaları ve daha sonra bu cevap kelimelerle ilişkili olarak cümle kurmaları istenmiştir.

Uygulama öncesinde öğrencilere kelime ilişkilendirme testine yönelik açıklama yapılmış, daha sonra "ekoturizm" kavramı için hazırlanan test formu öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerden 30 saniye içerisinde ekoturizm anahtar kavramıyla ilgili olarak akıllarına gelen kelimeleri alt alta yazılmış olan anahtar kavramın sağında yer alan boşluklara tek kelime olarak yazmaları istenmiştir.

İlgili çalışmalarda kelime ilişkilendirme testinin uygulanması sırasında her bir kavram için verilen süre ortalama 30 saniyedir (Bahar, Johnstone ve Sutcliffe, 1999; Bahar ve Özatlı, 2003). Ayrıca katılımcılardan ekoturizm anahtar kavramıyla ilgili cümle yazmaları istenmiş ve bu cümleler analiz edilerek doğruluk derecelerine göre gruplandırılmıştır. Bahar, Johnstone ve Sutcliffe'e (1999) göre ilgili cümle tek bir cevap kelimeye göre daha kompleks ve üst düzey yapıda olduğu için cümlenin bilimsel olup olmaması, farklı nitelikte kavram yanılgıları içerip içermediği gibi durumlar tespit edilebildiğinden değerlendirme sürecini etkilemektedir.

Bu kapsamda ekoturizm kavramına ait uygulama testi aşağıdaki formatta hazırlanmış ve bu testte ekoturizm kavramı uyarıcı kelime olarak verilmiştir.

ANAHTAR KELİME: EKOTURİZM

Ekoturizm.....

Ekoturizm.....

Ekoturizm.....

.

.

Ekoturizm.....

CÜMLE.....

1. Ekoturizm ile ilgili aklınıza gelen kelimeleri 30 saniye içerisinde yazınız.

Ekoturizm..... Milli Parklar
 Ekoturizm..... Tabiat parkları
 Ekoturizm..... Tabiat parkları
 Ekoturizm..... Doğal
 Ekoturizm..... Gevreci
 Ekoturizm..... Sürdürülebilir
 Ekoturizm..... Koruma Alanları
 Ekoturizm..... Turizm
 Ekoturizm..... Kalkınma
 Ekoturizm..... Ekosistem

2. Ekoturizm cevap kelimelerinizle ilgili bir cümle kurunuz

Cümle..... Doğayla ilgili çevreye zarar vermeden sürdürülebilir bir turizmdir

Şekil 1. Ekoturizm anahtar kavramıyla ilgili olarak öğrencilere ait örnek bir cevap kağıdı

3.3. Verilerin Analizi

Bağımsız kelime ilişkilendirme testiyle toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Sönmez ve Alacapınar'a (2011) göre, içerik analizi, metnin, belgenin içeriğinin irdelenmesini gerektirir. Sonra bu veriler sınıflara (kategorilere) ayrılır, alt ve üst sınıflamalar yapılarak, bunlar arasındaki ilişki ve bağlantıyı gösterecek bir matris hazırlanır. Bu sınıflamalar sayısal verilere de dönüştürülebilir. Seggie ve Bayyurt (2015) içerik analizinin, bir veya birçok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmek için kullanılabileceğini ifade etmişlerdir.

Verilerin analizi için ilk önce kelime ilişkilendirme testiyle elde edilen veriler analize hazır hale getirilmiştir. Bunun için öncelikle öğretmen adaylarının cevap kâğıtları 1'den 40'a kadar numaralandırılmıştır. Daha sonra her bir kâğıtta anahtar kavram için yazılan cevap kelimeler incelenerek kodlama yapılmış ve benzer olan cevap kelimeler birleştirilerek frekansları hesaplanmıştır. Sonraki aşamada, bu cevap kelimelerin anlamlı ve konuyla ilişkili olanları tespit edilmiş, cevap kelimelerden anlamsal yakınlığı olan kelimeler bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Cevap kelimeler anlamsal yapılarına göre bir araya getirildikten sonra oluşturulan kategoriler cevap kelimeleri temsil edecek şekilde isimlendirilmiştir. Bu bağlamda elde edilen cevap kelimeler 7 kategori altında toplanmıştır. Cevap kelimelerin tekrarlanma derecelerine göre kategori içerisinde sıralanmaları sağlanarak her kategorideki cevap kelime sayısı ve bunların tekrarlanma sayıları hesaplanarak tablodaki yerlerine yazılmıştır. Ayrıca bir kez yazılmış cevap kelimeler de ilişkili oldukları kategorilere dâhil edilmiş ancak bunlar tabloda verilmemiş ve metin içerisinde açıklanmıştır. Anahtar kavramla ilişkisiz olan kelimeler ise toplama dâhil edilmiş ancak kategorilere dâhil edilmemiştir. Bunlar konuyla ilişkili diğer kelimeler şeklinde bulgular kısmında ayrıca verilmiştir.

3.4. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için (Yıldırım ve Şimşek, 2016'ya göre) uzman incelemesi yapılmıştır. Buna göre, araştırmacılar tüm süreçleri sözel olarak uzmanlara aktarıp, topladığı veriler ve ulaştığı sonuçları iki uzman ile birlikte değerlendirmiştir.

Araştırmanın güvenilirliği için öncelikle araştırma verilerinden elde edilen cevap kelimeler ayrı ayrı kodlamaya tabi tutulmuştur. Bu kodların söz konusu kategorileri temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla araştırmacıların kodları ve kodlara ilişkin benzerlik ve farklılıkları karşılaştırılmıştır. Kodlara ait benzerlik ve farklılıklar kullanılarak, veri analizinin güvenilirliği; [Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100] formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Bu formüle göre, kodlayıcılar arasındaki ortalama güvenirlilik % 88 olarak bulunmuştur.

4. BULGULAR

Coğrafya öğretmen adaylarının ekoturizm anahtar kavramı için üretmiş oldukları çok sayıda cevap kelime kodlanarak kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler oluşturulurken cevap kelimeler anlamsal ilişkilerine göre bir araya getirilmiştir. Oluşturulan her bir kategori uygun bir başlıkla ilişkilendirilmiştir. Ekoturizm anahtar kavramı için yazılan cevap kelimelerden toplam 7 kategori oluşturulmuştur. Merriam'a (2013) göre, kategori sayısı azaldıkça daha yüksek seviyede soyutlanma sağlanmakta ve bulguları diğerleriyle paylaşmada kolaylıklar yaşanmaktadır.

Öncelikle her kategorideki cevap kelimeler ilgili başlık altında tablo haline getirilmiş, sonra her kategorideki cevap kelimelerin her birinin kaç öğrenci tarafından tekrarlandığı ve aynı kategorideki cevap kelimelerin sayıları ve frekansları hesaplanmıştır. Kategorilerle ilişkili olarak bir kez tekrarlanan cevap kelimeler kategorilere dâhil edilmiş ancak tabloda yer verilmemiştir. İlgili kategoriyle ilgili açıklama kısmında bu kelimelere değinilmiştir. Cevap kelimeler konuyla ilgili ve anlamlı değilse kategorilere dâhil edilmemiştir. Buna göre, öğrenciler tarafından toplam 138 cevap kelime üretilmiş ve bu cevap kelimelerin frekansı 367 olarak hesaplanmıştır. Ekoturizm anahtar kavramı için oluşturulan 7 kategori içerisinde ise 2 kez ve üzerinde tekrarlanmış 60 adet cevap kelime bulunmaktadır. 30 kelime ise bir kez tekrar edilmiş olup bu kelimeler ilgili kategorilerin altında yer alan metin içerisinde verilmiştir. Yine öğrenciler tarafından yazılan 48 kelime ise hiçbir kategoriye dâhil edilmemiş ve metin içerisinde bunlara ayrıca değinilmiştir. Kategorilere dâhil edilmeyen bu 48 cevap kelimenin frekansı ise 57 olarak hesaplanmıştır. Bu kelimelerin çoğunun anahtar kavramla ilişkisi olmayan kelimelerden oluştuğu dikkat çekmektedir. Bir kısmı da dolaylı olarak konuyla ilişkili geçerli bir ifade olmasına rağmen diğer kelimelerle anlamsal yakınlığı olmadığı ve tek bir kelimedenden oluştukları için ayrı bir kategori oluşturulamamış ve diğerleri başlığı altında değerlendirilmeleri uygun görülmüştür.

Kategori oluşturulmayan 48 cevap kelimedenden oluşan diğer kelimeler; *evrensel (uluslararası) (3)*, *çevre kirliliği (3)*, *TEMA (3)*, *Amazon (2)*, *possibilizm (2)*, *Greenpece (2)*, *iklim (1)*, *iklim değişikliği (1)*, *jeotermal (1)*, *Kyoto (1)*, *mangrov (1)*, *masrafsız (1)*, *mevsimlik (1)*, *miras (1)*, *modern (1)*, *mutluluk (1)*, *çevreci kuruluşlar (1)*, *zevкли (1)*, *yeşil bayrak (1)*, *organik (1)*, *GDO (1)*, *gübre (1)*, *alternatif (1)*, *fuar (1)*, *panayır (1)*, *kırsal (1)*, *nesli tükenen (1)*, *yaylacılık (1)*, *yenilikçi (1)*, *yangın (1)*, *yapı (1)*, *yapıcı (1)*, *uygulama (1)*, *uygun (1)*, *tahribat (1)*, *tanıtım (1)*, *tatil (1)*, *şelale (1)*, *sınırlı (1)*, *spor (1)*, *Rio (1)*, *para (1)*, *popüler (1)*, *BM (1)*, *coğrafya (1)*, *emek (1)*, *etkinlik (1)*, *expo (1)* şeklinde sıralanmaktadır.

Öğrencilerin, “ekoturizm” kavramıyla ilgili bilişsel yapılarının kategorilere göre dağılımı aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Birinci kategori, “*Ekoturizmin doğal ortam özellikleri*” şeklinde bir başlıkla tanımlanmıştır (Tablo 1). Bu kategoride 11 cevap kelime yer almaktadır. Bu cevap kelimelerin toplam frekansı ise 86 olarak hesaplanmıştır. Öğrenciler bu cevaplarla aslında ekoturizm kavramının mekânsal özelliğini yani ekoturizmin asıl uygulanabilirlik kaynağını ifade etmişlerdir. Bu kategoride *doğal (24)* kelimesini katılımcıların yarısından fazlası cevap kelime olarak yazarken *çevreci (18)*, *çevre dostu (16)* gibi ifadeler de çoğu öğrenci tarafından yazılmıştır. Frekansı yüksek olan bu üç cevap kelime ekoturizmin amacını özetler niteliktedir. Bu kategoride ayrıca *çevre düzeni* ve *çevre sözleşmesi* gibi bazı cevap kelimeler birer öğrenci tarafından tekrar etmiştir.

Tablo 1. Ekoturizmin Doğal Ortam Özellikleri Ait Cevap Kelime ve Frekanslar

Kategori 2	Kategoride yer alan kavramlar ve frekansları	Kategoriye ait toplam frekans
Ekoturizmin Doğal Ortam Özellikleri	<i>Doğal (24)</i>	86
	<i>Çevreci (18)</i>	
	<i>Çevre dostu (16)</i>	
	<i>Doğa (6)</i>	
	<i>Koruma alanı (4)</i>	
	<i>Doğayla barışık (4)</i>	
	<i>Korumacı (4)</i>	
	<i>Yaşam alanı (4)</i>	
	<i>Doğanın korunması (2)</i>	
	<i>Ekosistem (2)</i>	
	<i>Ekoloji (2)</i>	

İkinci kategoriye “*Ekoturizmi tanımlama*” kategorisi ismi verilmiştir (Tablo 2). Bu kategoride 7 adet cevap kelime bulunmaktadır ve bunların toplam frekansı 47 olarak bulunmuştur. En çok tekrar eden ifade *sürdürülebilir* (22) cevap kelimesi olmuştur ve bu kelime ekoturizmin varlığının bir ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlası bu kelimeyi yazarak ekoturizm konusundaki bilişsel yapılarının ve farkındalıklarının yeterli olduğu mesajını vermişlerdir. Bunu kelimeyi *zararsız* (10), *temiz* (7), *sağlıklı* (4) gibi önemli ifadeler takip etmektedir. Ancak bunların frekansları tatmin edici düzeyde olmamasına karşın, bu kelimelerin ortaya çıkmış olması bazı öğrencilerin ekoturizm kavramını doğru algıladıklarını ve konuyu analiz edebildiklerini göstermektedir. Ayrıca *ferahlık*, *insani*, *yenilenebilir* gibi ifadeler de bu kategoride 1 kez tekrarlanan kelimeleri oluşturmaktadır.

Tablo 2. Ekoturizmi Tanımlama Kategorisine Ait Cevap Kelime ve Frekanslar

Kategori 2	Kategoride yer alan kavramlar ve frekansları	Kategoriye ait toplam frekans
Ekoturizmi tanımlama	<i>Sürdürülebilir</i> (22)	47
	<i>Zararsız</i> (10)	
	<i>Temiz</i> (7)	
	<i>Sağlıklı</i> (4)	
	<i>Güzellik</i> (3)	
	<i>Orijinal</i> (2)	
	<i>Faydalanma</i> (2)	

“*Ekoturizm Etkinlikleri ve Etkinlik Ortamları*” ismiyle temsil edilen, **Üçüncü kategoride**, 13 cevap kelime yer almaktadır. Bu kelimelerin frekansı 42 olarak bulunmuştur (Tablo 3). Bu kategoriyi oluşturan cevap kelimelerin frekansı oldukça düşük seviyededir. En çok tekrarlanan *milli parklar* (8) cevap kelimesi olmuştur. Diğer kelimeler ise *kamp* (5), *rekreasyon* (4) gibi kelimeler olup, diğer kelimelerin tekrarlanma sayıları ikiye kadar düşmektedir. Bu kategoride cevap kelime sayısı fazla olmasına rağmen tekrarlanma sayıları yeterli değildir. *Milli parklar* cevap kelimesinin ilk sırada yer alması önemlidir ancak çok az katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Bu kategori bulgularına göre öğrencilerin ekoturizm anahtar kavramı ile ekoturizm etkinlikleri ve etkinlik ortamlarını ilişkilendiremedikleri için çıkarımda bulunmadıkları söylenebilir. Ayrıca bu kategoride 5 kelime ise birer kez tekrar etmiştir. Bu kelimeler *doğa sporu*, *karavan*, *inceleme*, *tabiat parkları*, *sörf* şeklindedir.

Tablo 3. Ekoturizm Etkinlikleri ve Etkinlik Ortamlarına Ait Cevap Kelime ve Frekanslar

Kategori 3	Kategoride yer alan kavramlar ve frekansları	Kategoriye ait toplam frekans
Ekoturizm Etkinlikleri ve Etkinlik Ortamları	<i>Milli parklar</i> (8)	42
	<i>Kamp</i> (5)	
	<i>Rekreasyon</i> (4)	
	<i>Trekking</i> (3)	
	<i>Yaban hayatı</i> (3)	
	<i>Rafting</i> (3)	
	<i>Gezi</i> (3)	
	<i>Bungalov evler</i> (3)	
	<i>Dinlenme</i> (2)	
	<i>Yürüyüş</i> (2)	
	<i>Foto safari</i> (2)	
<i>Tabiat alanları</i> (2)		
<i>Safari</i> (2)		

Dördüncü kategori, “*Ekoturizmin ekonomik etkileri*” başlığı altında tablolaştırılmıştır (Tablo 5). Bu kategoride 10 tane kelime yer almakta olup, bu kelimelerin frekans toplamı 33 olarak bulunmuştur. Bu kategori ekoturizmin ekonomik yönünü temel alan kelimelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Ekoturizm 6 öğrenci tarafından *ekonomik kaynak* olarak görülmüştür. Yine gelir getirici bir unsur olarak *turist* (5) cevap kelimesi ve ekoturizmin ekonomik getirisi sonucu oluşan *kalkınma* (4) gibi kelimeler ilk sırada yer almışlardır. Çok az öğrenci tarafından dile getirilmiş olsa da bu kelimeler ve bu kategoride yer alan diğer kelimelerin ortaya çıkması bazı öğrencilerin ekoturizmi farklı boyutlarda düşündüğünü ve bu konuda analiz yapabilecek düzeyde olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu cevaplar ekoturizmin tanımında yer alan “yerel halk için ekonomik imkânlar sağlayan doğal alanlara yapılan anlamlı seyahatin bir parçasıdır” tanımını doğrulamaktadır.

Tablo 4. Ekoturizmin Ekonomik Etkilerine Ait Cevap Kelime ve Frekanslar

Kategori 4	Kategoride yer alan kavramlar ve frekansları	Kategoriye ait toplam frekans
Ekoturizmin ekonomik etkileri	<i>Ekonomik kaynak (6)</i>	33
	<i>Turist (5)</i>	
	<i>Kalkınma (4)</i>	
	<i>Döviz girdisi (3)</i>	
	<i>Gelişmişlik (3)</i>	
	<i>Gelecek (3)</i>	
	<i>Gelir (3)</i>	
	<i>Turizm geliri (2)</i>	
<i>Bacasız sanayi (2)</i>		
<i>İş imkânı (2)</i>		

Beşinci kategori, “*Diğer turizm destinasyonları*” başlığı altında oluşturulmuş bir kategoridir (Tablo 5). Bu kategori anlamsal yakınlığı olan 8 cevap kelimenin birleştirilmesiyle oluşturulmuş ve frekansı 28 olarak hesaplanmıştır. Diğer turizm destinasyonları aslında ekoturizmden farklı özelliklere sahiptir. Ancak yine de bu kategoriyi oluşturan cevap kelimelerin dolaylı da olsa ekoturizm faaliyetleri için birer kaynak oluşturduğundan ekoturizm anahtar kavramıyla ilgili bir kategori olarak değerlendirilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi 7 kişi ekoturizmi *deniz turizmi (7)* olarak ifade etmiştir. Bu tanımlama aslında ekoturizm için doğru tanımlama değildir ve kitle turizminin bir çeşididir. Ancak ekoturizmle de ilişkilendirilebilecek bir ifade olarak kabul edilmiştir. *Yayla turizmi (5)*, *dağ turizmi (4)* ve diğer cevap kelimeler ise ekoturizm kapsamında da yapılabilecek özellikte faaliyetler ve mekân özelliği taşımaktadır. Ancak bu ifadelerin frekansları da istenilen düzeyde çıkmamıştır. *Güneş, kongre turizmi, kültür turizmi, mağara turizmi, kış sporları, kar, botanik turizmi* gibi kelimeler ise bu kategoride 1’er kez tekrarlanmıştır.

Tablo 5. Diğer Turizm Destinasyonları ve Faaliyetlerine Ait Cevap Kelime ve Frekanslar

Kategori 5	Kategoride yer alan kavramlar ve frekansları	Kategoriye ait toplam frekans
Diğer f turizm destinasyonları ve faaliyetleri	<i>Deniz turizmi (7)</i>	28
	<i>Yayla turizmi (5)</i>	
	<i>Dağ turizmi (4)</i>	
	<i>Dağcılık (3)</i>	
	<i>Otel (3)</i>	
	<i>Plaj (2)</i>	
	<i>Kaplıca turizmi (2)</i>	
	<i>Kayak (2)</i>	

Altıncı kategori, “*Ekoturizmi sürdürülebilir yapan biyotik faktörler*” şeklinde adlandırılmıştır. Bu kategoride katılımcıların dile getirdikleri 7 cevap kelime, farklı frekanslara sahip olmakla birlikte toplam 28 kez yazılmıştır. Bu kategorideki cevap kelimeler ekoturizmin yapılabilişliği için zorunlu olan unsurları içermektedir. Yani bu ifadeler ekoturizm faaliyetlerine anlam katan ekolojik unsurlardır. Bu kategorinin öne çıkan cevap kelimeleri *yeşil (5)*, *orman (4)*, *canlı (4)*, *ağaç (4)*, *bitki (4)* şeklindedir. Çok az öğrenci bu kelimeleri yazarak ekoturizm faaliyetlerinin yapılacağı mekânın özelliklerini ve ekoturizm faaliyetleri için gerekli ortam özelliklerini vurgulamışlardır. Bu kategoride *çayır, kuş* kelimeleri ise 1 kez tekrarlanmıştır.

Tablo 6. Ekoturizmi Sürdürülebilir Yapan Biyotik Faktörlere Ait Cevap Kelime ve Frekanslar

Kategori 6	Kategoride yer alan kavramlar ve frekansları	Kategoriye ait toplam frekans
Ekoturizmi sürdürülebilir yapan biyotik faktörler	<i>Yeşil (5)</i>	26
	<i>Orman (4)</i>	
	<i>Canlı (4)</i>	
	<i>Ağaç (4)</i>	
	<i>Bitki (4)</i>	
	<i>Biyoçeşitlilik (3)</i>	
	<i>Hayvan (2)</i>	

Yedinci kategori, “*Ekoturizme uygun bölgeler*” ismiyle oluşturulmuştur. Bu kategoride katılımcılar 6 cevap kelime yazmışlar ve bu kelimeler toplam olarak 24 kez tekrarlanmıştır. Bu kelimelerin başında *Karadeniz (6)* gelmektedir. Diğer 3 cevap kelimenin frekansı ise oldukça düşüktür. *İstanbul, Manavgat, Bodrum* gibi birçok önemli kelime ise birer öğrenci tarafından dile getirilmiştir ancak bu kelimelerin genel

özellikleri yansıtması bakımından ekoturizmle ilişkilendirilmesinde zorluk çekilmektedir. Çünkü ekoturizm faaliyetleri için İstanbul'u genel olarak ifade etmek yerine İstanbul'da turizm faaliyetlerinin yapılabileceği lokal alanları belirtmek daha doğru bir yaklaşımdır. Katılımcıların bu konuda eksikliklerin olduğu veya ekoturizmle ilgili yöreleri bilmedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Çok sayıda üretilen cevap kelime ise frekans bakımından yeterli seviyede olmayıp bir kez tekrarlanmışlardır. Bu kelimeler; *Kelebekler vadisi, İstanbul, Manavgat, Antik kent, Ayder yaylası, Yedi Göller Yöresi, yöreler, tabiat parkları, Palandöken, Bodrum, Bolu* şeklindedir.

Tablo 7. Ekoturizme Uygun Bölgelere Ait Cevap Kelime ve Frekanslar

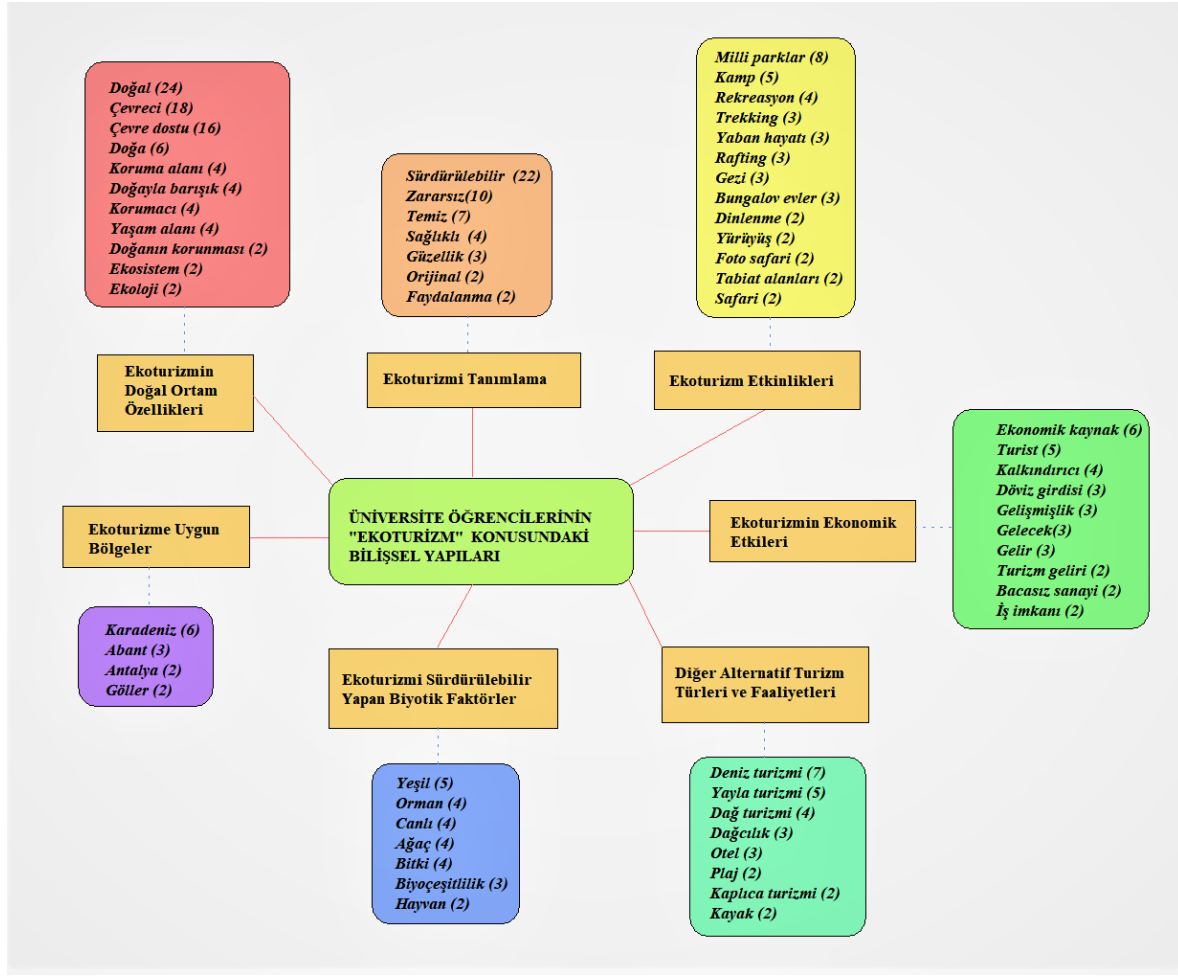
Kategori 7	Kategoriye yer alan kavramlar ve frekansları	Kategoriye ait toplam frekans
Ekoturizme uygun bölgeler	<i>Karadeniz (6) Abant (3) Antalya (2) Göller (2)</i>	13

Tablo 8 incelendiğinde, coğrafya öğretmen adayları “ekoturizm” kavramını çok farklı cümlelerle ifade etmişlerdir. Hemen hemen bütün kategorilerle ilişkili cümleler kurdukları görülmektedir. Bu cümlelerin önemli bir kısmı ekoturizmi farklı şekillerde tanımlayan cümleler olsa da doğru bilgi içeren cümlelerden oluşmaktadır. Tabloda bir kısmına yer verilen cümle örneklerinin bilimsel bilgi içeren cümleler olduğu görülmektedir. Ekoturizm anahtar kavramıyla ilişkili bilimsel olmayan veya yüzeysel bilgi içeren cümle örnekleriyle birlikte kavram yanlışlığına işaret eder nitelikte cümlelerin olduğu da dikkat çekmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin “Ekoturizm” Anahtar Kavramına İlişkin Kurdukları Cümle Örnekleri

Bilimsel bilgi içeren cümle örnekleri	Bilimsel olmayan veya yüzeysel bilgi içeren cümle örnekleri	Kavram yanlışlığı içeren cümle örnekleri
-Ekoturizm modern yöntemlerle yapılan tamamen doğal ortamdaki turizmdir	-Ekoturizm gelecek vaat eden sektörlerden biridir	-Ekoturizme yapılan uygulamalarla sağlıklı yaşam alanı oluşturuldu
-Ekoturizm çevreyle uyum içinde, çevreye zarar vermeyen bir sektördür	-Doğal çevreyi korumak hayati önem taşır	-Ülkemizde Karadeniz bölgesinde yayla turizmi gelişmektedir
-Ekoturizm doğal çevreyi gözeterek yapılan ekonomik faaliyetlerden biridir	-Ekoturizm hem masrafsızdır, hem de doğanın temiz kullanımını açısından zararsızdır, doğaldır.	-Sürdürülebilir bir gelecek için yeşil alanların korunması gerekir
-Doğal çevrenin bozulmadan sürdürülebilir şekilde kullanımınıdır	Ayder yaylası ekoturizme örnek yerlerden birisidir	-Ekoturizm sayesinde doğa ve insan birbirini dinler
-Ekoturizm çevre ile dost ve sürdürülebilir faaliyetlerdir	-Doğada yapılan yürüyüşler turistler tarafından daha çok tercih ediliyor	-Son yıllarda organik tarım, kongre ve fuarlarla ekoturizm gelişmiştir
-Ekoturizmin en önemli unsuru çevredir	-Çevreci doğa turizmi yaşamı daha anlamlı kılıyor	-Doğadaki hayvan ve bitkiler milli parklarda koruma altına alınır
-Karadeniz bölgesi ekoturizmin başta gelen yerleridir	-Çevreyi verimli ve anlamlı kullanarak geleceğe bırakmaktır	-Kış turizmi doğal çevreye zarar vermeyen spor dalıdır
-Ekoturizm, çevreye duyarlı, temiz, sürdürülebilir turizm etkinlikleridir	-Ekoturizm ülke gelirine oldukça fayda sağlar	-Sürdürülebilir bir gelecek için yeşil alanların korunması gerekir
-Ekoturizm turizmden kalkınma planlarını, çevreci ve doğaya zarar vermeden sürdürür		
-Ekoturizm çevreyle uyum içinde çevreye zarar vermeyen bir sektördür		

Ayrıca coğrafya öğretmen adaylarının ekoturizm kavramına yönelik çıkarımda buldukları cevap kelimelere dayanarak kavramsal yapılarını ortaya koyan bir model oluşturulmuştur (Şekil 1). Şekil 1’de görüldüğü gibi coğrafya öğretmen adaylarının ekoturizm anahtar kavramına ilişkin kavramsal yapıları 7 kategoriyle bağlantılıdır.

Şekil 1. Coğrafya Öğretmen Adaylarının Ekoturizm Kavramıyla İlişkili Zihinsel Yapılarının Modeli

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada coğrafya öğretmen adaylarının “ekoturizm” konusundaki kavramsal yapılarının ortaya çıkarılması, bu konudaki düşüncelerinin ve varsa kavram yanılgılarının belirlemesi amaçlanmıştır. “Ekoturizm” anahtar kavramına verilen cevap kelimelerin değerlendirilmesi sonucunda toplam 7 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ekoturizm kavramıyla farklı açılardan ilişkili cevap kelimelerden oluşmaktadır. “Ekoturizmin doğal ortam özellikleri” isimli kategori frekans büyüklüğü bakımından ön plana çıkmıştır ve bu kategori 11 farklı cevap kelime çeşidine sahiptir. Bu kategorideki 11 kelimenin tekrarlanma sayısı 86 olarak hesaplanmıştır. Kategoride öne çıkan kelimeler *doğal* (24), *çevreci* (18) ve *çevre dostu* (16) şeklindedir. Bu cevaplar ekoturizmi doğru bir şekilde tanımlamaktadır. Öğrencilerin belirli bir kısmında ekoturizmin anlamının doğru algılandığını ve belirli bir bilincin oluştuğunu bu cevap kelimelere bakarak söylemek mümkündür. Cömert ve Mete'nin (2018) yapmış oldukları “Turizm eğitimi alan öğrencilerin ekoturizm hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi” isimli çalışmalarında, ekoturizmin çevreye katkısı noktasında, öğrencilerin; “ekoturizm halkın çevreyi daha temiz tutmasını sağlamaktadır”, “ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırmaktadır”, “ekoturizm insanların kültür ve çevre konusunda daha bilinçli olmasını sağlamaktadır”, “ekoturizm doğanın korunmasına destek olmaktadır”, “ekoturizmin çevreye duyarlı bir turizm türü olduğu” gibi ifadelerle çoğunlukla katıldıklarını belirtmeleri bu çalışmanın sonuçları ile de örtüşmektedir.

İkinci sırada “ekoturizmi tanımlama” isimli kategori yer almaktadır. Bu kategori için tespit edilen cevap kelime sayısı 12 olup toplam frekansı 47’dir. Öğrenciler için ekoturizmin ne anlam ifade ettiğini bu kategorideki cevap kelimelerden anlamak mümkündür. Aslında öğrenciler bu cevaplar ile ekoturizmin yapılabirliğinin gerekçelerini de bir yerde dile getirmişlerdir. Bu kategoride sürdürülebilir cevap kelimesi 22 öğrenci tarafında tekrarlanmıştır ve bu ifade ekoturizmin en önemli özelliklerinden birine işaret etmektedir. Yine bu kategoride *zararsız*, *temiz*, *sağlıklı*, *orijinal* gibi ifadeler frekansları düşüğe olsa doğru düşünceleri yansıtmaları bakımından önemlidir. Gündüz ve Dönmez (2018), “Üniversite çalışanlarının

ekoturizm algısı” adlı çalışmalarında, ekoturizme yönelik çevresel olumlu algıların varlığını tespit etmişlerdir. Katılımcılar; halkın çevreyi daha temiz tutmasını sağlama, doğayla iç içe bir tatil yapma imkânı, bölgedeki tarihi ve kültürel varlıkların ve doğal çevrenin korunmasına katkıda bulunma konularında ekoturizmin olumlu katkısına işaret etmişlerdir. Sonuçların bu çalışmanın verileri ile benzerlik gösterdiği gözlenmektedir.

Diğer önemli bir kategori ise “*Ekoturizm etkinlikleri ve etkinlik ortamları*” isimli kategoridir. Bu kategoride 13 cevap kelime yer almaktadır ve frekansı 42 olarak bulunmuştur. Bu kategoride en fazla tekrarlanan cevap kelime *milli parklar* olmuştur. Bu kategori çeşitli cevap kelimelerden oluşmakla birlikte frekansları düşük düzeydedir ve bu kelimeler çok az öğrenci tarafından yazılmıştır. Bu sonuç öğrencilerin ekoturizm etkinlikleri ve etkinliklerin gerçekleştirilebileceği yerler konusunda eksik bilgilerinin olduğunu göstermektedir.

Ekoturizmin ekonomik etkileri isimli kategoride öğrencilerin çıkarımda buldukları cevap kelimeler ekoturizmin ekonomik boyutunu ortaya koymaktadır. Öğrenciler tarafından çok farklı cevap kelime çok az frekansla üretilmiştir. Beklenen bu cevap kelimelerin daha çok öğrenci tarafından dile getirilmiş olmasıydı. Cömert ve Mete’nin (2018) bulgularında; ekoturizmin ekonomik katkısı, “ekoturizm daha fazla gelir elde etme imkânı veren turizm türüdür”, “ekoturizmin gelişmesi yörenin ekonomik durumunu iyileştirmektedir”, “ekoturizm halka ek gelir sağlamaktadır” ifadelerinde katılımcılar ekoturizmin ekonomik etkisinin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada kelime ilişkilendirme testi ile öğrencilerin düşüncelerini ifade edebilmelerine olanak sağlanırken Cömert ve Mete’nin çalışmasında kapalı uçlu sorular kullanılmıştır. Dolayısıyla üretilen kelimeler açısından farklılık olmakla birlikte, ekoturizmin ekonomik katkısı açısından dile getirilen görüşler noktasında benzerlikler olduğu gözlenmektedir.

Diğer taraftan çoğu öğrenci ekoturizmi diğer turizm destinasyonları ve faaliyetleri ile karıştırmıştır. Deniz turizmi, yayla turizmi, dağ turizmi ve dağcılık gibi görüşler öğrencilerin zihinlerinde ekoturizmle ilgili bazı konularda çelişkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Aslında bu kategori ekoturizmi temsil eden bir kategori değildir. Ancak dolaylıda olsa bu ifadeler ekoturizmle bağlantılı olduğu düşünüldüğü için kategorilere dâhil edilmiştir. *Ekoturizmi sürdürülebilir yapan biyotik faktörler* isimli kategoride öğrenciler *yeşil, orman, canlı, ağaç, bitki, biyoçeşitlilik, hayvan* gibi cevap kelimeleri yazarak aslında ekoturizm için mutlaka gerekli olan unsurlara temas etmişlerdir. Bu cevap kelimelerle öğrenciler ekoturizm faaliyetlerinin mekânını ve mekânda bulunması gereken zorunlu varlıkları ifade etmişlerdir. Ancak burada dikkat çekici olan özellik, çok az öğrencinin bunu dile getirmiş olmasıdır. *Ekoturizme uygun bölgeler* kategorisiyle ilgili yeterli sayıda cevap kelime ve frekans ortaya çıkmamıştır. Bu durum öğrencilerin ekoturizmi sadece bazı özellikleri bakımından değerlendirdikleri bir bütün olarak konuyu düşünemedikleri ya da kendilerine tanınan süre içinde bazı konuları hatırlayamadıkları anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, ekoturizmi bütün yönleri ile değerlendirilebilecek düzeyde akademik bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Ekoturizm anahtar kavramı için cevap kelime olarak yazılan ancak kategorilere dâhil edilmeyen çok sayıda kelimenin de ortaya çıkmış olması, bu konuda anlamlı öğrenmenin tam olarak gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu kelimelerin sayısı 48 olup frekansları ise 57 olarak hesaplanmıştır. Bunların bir kısmı ilişkisiz kelimelerden oluşurken bir kısmı da yanlış bilgiler olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. Bu kelimeler içerisinde *evrensel* (uluslararası) (3), *çevre kirliliği* (3), *TEMA* (3), *amazon* (2), *possibilizm* (2), *Greenpeace* (2), gibi ifadeler iki veya üç öğrenci tarafından tekrarlanmıştır. Aşağıda yazılan kelimelerin bir kısmı dolaylı olarak ekoturizm ile ilişkili görülse bile genellikle bir kez tekrarlandıkları için öğrenciler tarafından bilimsel bir temele dayandırılmadan o anda akıllarına geldiği gibi ekoturizmle ilişkilendirilip yazılmış olabileceği şeklinde değerlendirilmiştir. Bu kelimeler; *iklim, iklim değişikliği, jeotermal, Kyoto, mangrov, organik, GDO, gübre, expo* gibi ifadelerden oluşmaktadır.

“Ekoturizm” anahtar kavramına ilişkin cümle örnekleri incelendiğinde bilimsel bilgi içeren cümle örnekleri yeterli düzeyde ifade edilmiştir. Bu sonuç öğrencilerin çoğu tarafından ekoturizmin ne olduğu, önemi ve özelliklerinin neler olduğu konusunda bir farkındalık oluştuğu ve bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Yani öğrencilerin *ekoturizm* konusuyla ilgili bazı kavramları akademik düzeyde öğrenebildikleri söylenebilir. Bunlar içerisinde, *Ekoturizm doğal çevreyi gözeterek yapılan ekonomik faaliyetlerden biridir, Doğal çevrenin bozulmadan sürdürülebilir şekilde kullanımudur, Ekoturizm çevre ile dost ve sürdürülebilir faaliyetlerdir, Ekoturizmin en önemli unsuru çevredir, Karadeniz bölgesi ekoturizmin başta gelen yerlerindedir, Ekoturizm turizmden kalkınma planlarını, çevreci ve doğaya zarar vermeden sürdürür* şeklindeki cümleler, bilimsel bilgi içeren cümlelere örnektir. Demirtaş, Sunar ve Özşen’in (2019),

çalışmalarında öğrencilere ekoturizm kavramı sizin için ne ifade etmektedir?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir ve bu soruya ilişkin katılımcıların vermiş oldukları cevapların bazıları şu şekilde ortaya çıkmıştır: Çevre ve kültür değerlerinin sürdürülebilirliğini savunan turizm türü, doğal alanları ve kültürel çevreyi koruyarak kullanma, çevre konusunda bilinçlendirmeyi amaçlayan turizm türü, doğayı koruma amaçlı yapılan turizm türü, insanlarda doğaya karşı farkındalık oluşturarak, doğal ve kültürel kaynaklara sahip çıkmak, doğa temelli turizm aktiviteleri ve doğaya, topluma saygı duymaktır. Bu çalışmanın sonuçları ile birlikte değerlendirildiğinde yazılan ifadeler açısından benzerliklerin olduğu gözlenmektedir.

Öğrencilerin bilimsel olmayan veya yüzeysel bilgi içeren cümleler yazdıkları da görülmektedir. Bu başlık altında öğrenciler ekoturizmi basit ve bilimsel olmayan ifadelerle açıklanmaya çalışmışlardır. *Doğada yapılan yürüyüşler turistler tarafından daha çok tercih ediliyor, Çevreci doğa turizmi yaşamı daha anlamlı kılıyor, Ekoturizm ülke gelirine oldukça fayda sağlar, Ayder yaylası ekoturizme örnek yerlerden birisidir* şeklinde oluşturulan cümleler doğru olsa bile basit ve bilimsel bilgi içermeyen cümle örnekleridir.

Ayrıca öğrencilerin önemli düzeyde kavram yanılgısına sahip oldukları da kurdukları cümlelerden anlaşılmaktadır. *Ekoturizme yapılan uygulamalarla sağlıklı yaşam alanı oluşturuldu, Sürdürülebilir bir gelecek için yeşil alanların korunması gerekir, Son yıllarda organik tarım, kongre ve fuarlarla ekoturizm gelişmiştir, Doğadaki hayvan ve bitkiler milli parklarda koruma altına alınır, Kış turizmi doğal çevreye zarar vermeyen spor dalıdır* gibi cümleler bilimsel bilgidan uzak olup, kavram yanılgısı içermektedir.

Sonuç olarak ekoturizm, diğer turizm çeşitlerinden farklı olarak hemen her bölgede yapılabilecek bir turizm faaliyetidir. Ülkemizde hemen her bölgede bu turizm faaliyetinin birkaç çeşidinin yapılabileceği potansiyel bulunmaktadır. Bundan dolayı öğrencilerin çevrelerinde bu tür etkinliklerin her zaman yapılabileceği düşüncesiyle bu konuda belirli bir bilgi birikimine sahip olmaları ve bu bilgilerle donanımlı bireyler olarak kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir. Bunun için önce iyi bir çevre bilincine sahip olmak ve çevreye karşı duyarlı bireyler olarak yetişmek en başta gelen sorumluluktur. Böylece ekoturizmin sürdürülebilir olması ekoturizmin anlam ve özelliklerini bilen insanlarla sağlanmış olacaktır.

Ekoturizmi yöre halkıyla planlamak, yöre halkının istek ve tercihlerini dikkate alarak işin içerisine dâhil etmek ekoturizmin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Bölgenin sosyo-ekonomik özellikleri, kültürel yapısı, ekonomik potansiyeli, halkın gelenek ve göreneklere dikkate alınarak gerekli planlamalar bunlara göre yapılmalıdır. Kuter ve Ünal'a (2009) göre, ekoturizm faaliyetlerine katılan ziyaretçilere bölgenin ekosistemi, yerel kültürler ve sürdürülebilirlik konularında bilgilendirmeler yapılmalı ve ekoturizmden en fazla etkilenecek kesim olan yerel halkın, bölgelerinde gelişen ekoturizmin yol açacağı etkiler konusunda önceden bilgilendirilip bu konuda eğitim almaları sağlanmalıdır. Yine Akkaya ve ark.'a (2018) göre, eko-turizm alanında gerçekleştirilen bütün faaliyetler, yerel halkın aktif olarak içinde yer alacağı nitelikte olmalı, toplum ve çevre üzerinde negatif etkileri yok denecek kadar az olmalıdır.

Ekoturizm faaliyetleri planlanırken doğal kaynaklara zarar vermeyecek, biyolojik çeşitliliği etkilemeyecek ve çevreyi kirletmeyecek şekilde önlemler alınmalıdır. Aksi takdirde ekoturizm faaliyetleri amacından çıkmış olacaktır. Akkaya ve ark.'a (2018) göre ekoturizm yörelerinde ekolojik dengeyi bozmadan, doğayla uyumlu, butik otel ya da pansiyon özelliği içerisinde hedefler belirlenmelidir. Bölge halkının bilinç düzeyleri artırılarak, ekonomik fırsatlar öncelikle yerel halka tanınmalıdır.

Ayrıca yöre halkının da eğitilmesi ve bu konuda bilinçlendirilmesi ekoturizmi benimseme, yerli ve yabancı turistleri kabullenme konusunda etkili olacaktır. Ekoturizmin çevreye zarar vermeden yöre halkı için de ekonomik bir kaynak oluşturacağı bilinci verilmelidir. Cömert ve Mete'ye (2018) göre, ekoturizm alanlarında sosyo-kültürel açıdan ekoturizmin turistler için kaliteli ve yöreye özgü yeni deneyimler sunmasının yanında, yerel halkın ve diğer tüm ilgili grupların çevre bilincini geliştirecek eğitici olanakların artırılması gerekmektedir.

Bu bağlamda, coğrafya öğretmen adaylarının konuya ilişkin algıları değerlendirildiğinde, doğru bilgilendirmeye sahip olmaları, kavram yanılgılarının giderilmesi önem arz etmektedir. Zira öğretmenlik mesleğini icra edecekleri zaman öğrencilerine ve hatta yerel halka doğru bilgi aktarmaları ve ekoturizm konusunda bir bilinç oluşturma noktasındaki sağlayacakları katkı hafife alınamayacak ölçüdedir.

KAYNAKÇA

Ahmadova, S. & Akova, S. (2016). Türkiye'de Organik Ekoturizm Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma, *Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.

Akbaş, Y. & Gençtürk, E. (2011). Coğrafya Eğitiminde Hava Basıncı Kavramıyla İlgili Yanılgıların Giderilmesinde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkinliği, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*, 11(4), 2207-2222.

Akengin, H. & Süer, S. (2010). Coğrafi Kavramlar Bakımından Öğrencilerin Hazır Bulunuşluk Düzeyleri ve Bu Kavramların Geliştirilmesi Üzerine Deneysel Bir Araştırma, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 26-48.

Akkaya, F. Ü., Yazıcı, K., Balık, G. & Aslan, B. G. (2018). Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, *Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları, Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(2): 69-72.

Akpınar, E. & Bulut, Y. (2010). Ülkemizde Alternatif Turizmin Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları, *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, 20-22 Mayıs 2010, Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi, 4, 1575-1594.

Apalı, Y. (2015). Ekoturizmin Sosyolojik Açısından Değerlendirilmesi ve Ardahan’ın Ekoturizm Potansiyeli, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 111-124.

Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(13), 29-53.

Atılboz, N. G. (2004). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Mitoz ve Mayoz Bölünme Konuları İle İlgili Anlama Düzeyleri Ve Kavram Yanılgıları, *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 147-157.

Aydın, F. & Güngördü, E. (2016). *Coğrafya Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri (2. Baskı)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Bahar, M. & Özatlı, S. (2003). Kelime İletişim Testi Yöntemi İle Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Canlıların Temel Bileşenleri Konusundaki Bilişsel Yapılarının Araştırılması, *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5, 75-85.

Bahar, M. (2003). Misconceptions in Biology Education and Conceptual Change Strategies, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(1), 55-64.

Bahar, M., Johnstone, A.H. & Sutcliffe, R.G. (1999). Investigation of Students’ cognitive Structure İn Elementary Genetics Through Word Association Tests. *Journal of Biological Education*, 33, 134-141.

Coşkun, M. (2003). Nem Konusunun Kavram Öğretimi Yönünden Değerlendirilmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 77-87.

Cömert, M. & Mete, E. (2018). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Ekoturizm Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 605-616.

Cresswell, J.W. (2013), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Çeviri Editörü: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir, Siyasal Kitapevi, Ankara.

Demirtaş, N., Sunar, H. & Özşen, Z. S. (2019). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Ekoturizm Algısı: Beypazarı Meslek Yüksek Okulu Örneği, *Innovation and Global Issues Congress V*, 02-04 Mayıs 2019, (Editör. Ragıp Pehlivanlı, Karlygash Ashirkhanova, Nurettin Bilici), 2019 Ankara.

Geçit, Y. & Gençer, G. (2010). Meslek Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğretim Programındaki Bazı Kavramları Algılama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları, *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November, 2010, 108-113, Antalya-Turkey.

Gündüz, B. & Dönmez, Y. (2018). Üniversite Çalışanlarının Ekoturizm Algısı, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 152-162.

Güneş, H. & Gözüm, İ. C. (2013). İlköğretimde İşlenen Ekoloji Konusunun 10. Sınıf Öğrencilerin Ekosistem Ekolojisi Konusundaki Hazır Bulunuşluk Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin Saptanmasında Kelime İlişkilendirmenin Kullanılması, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 252-264.

Kuter, N. & Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniv. Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2): 146-156.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, Çeviri Editörü: Selahattin Turan, 3. Basımdan Çeviri, Nobel Akademik Yayın: Ankara.

- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: an Expanded Sourcebook (2nd Ed.)*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Morgül, Ş. (2014). Kırklareli İlinde Ekourizm Olanakları. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(4), 27-37.
- Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (2015). *Nitel Araştırma (Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımlar)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Semenderoğlu, F. & Aydın, H. (2014). Öğrencilerin Biyoteknoloji ve Genetik Mühendisliği Konularını Kavramsal Anlamalarına Yapılandırmacı Yaklaşımın Etkisi. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (8), 751-773.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2),67-84.
- Turoğlu, H. (2006). Orta Öğretim Coğrafya Müfredatında Yapılandırmacı Öğrenme. *Türk Coğrafya Dergisi*, 47, 115-130.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

